

NEMZETI TÁRSALKODÓ

1841

I. FÉLÉV.

HELENKÉNT KIADTA
AZ ERDÉLYI HÍRADÓ
SZERKESZTŐSEGE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

H. H.

KÖZSVÁRTT

NYOMTATOTT AZ ERDÉLYI HÍRADÓ-INTÉZET' BETŰIVÉZ.

1841.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ERDÉLYI MUZEUM
KÖNYVTÁRA

H. 111

ERDÉLYI MUSEUM
KÖNYVTÁRA
M. 3. 1

NEMZETI TÁRSALKODÓ.

Első, félév. Kolozsvár, Januarius' Isőjén, 1841.

I. szám.

Tartalom: Soristan, (Brassai Samuel) I. l. Visszaigazítás, (Méhes Samuel) 5. l.

Soristan.*

(Syria.)

„A' brigg' kapitánya megismeré a' Libanus' bérceit. Hív, hogy megmutassa; én hasztalan keresem a' tűzveres aszályban hová uja irányoz. Csak a' hőség szülte ködöt látom, 's e' felett némi halvány fejrő fölleget. Ó állításánál marad, én újra nézem, de mind hasztalan. A' hajós legények mind mosolygva mutatják nekem a' Libanust 's a' kapitány nem foghatja meg, miért nem látom, a' mit ő. — De hát hol keresi? monda, igen messze nézi. — Itt közelebb a' fejünk felett; 's valóban, szememet az égre emelvén, meglátám a' Szánnin' aranyozott fejrő bérceit, melly saskint lebegett felettünk az ég' boltján.“ Ha ezen idézet' elejét vesszük, az olvasó Syria' partjaihoz közelítő Lamartine, 's e' sorok' írója a' kapitány, ki szeretné vele láttatni a' Libanust, drúzokat, Ptolomaist és Jeruzsálemet, a' Jordánt 's a' sivatag' urát, a' beduint. Vajha sikerülne az elbeszélés' végekor is hasonlítanom hozzá; vajha kiszállíthatnám olvasómat képzeletében e' csoda föld' partjára! ekkor felkiáltanék: „öld le a' te saruidat, mert a' föld a' hol állasz, szent hely!“

* Syria', Egyiptom', 's Kisázsia' partvidékiahroszát közelebbi Társalkodónk mellett közlendjük.

Szerkeszt.

Ha van a' földnek egy szeglete, melly körül országok' és népek' sorsát eldöntő események forgottak; ha van táj, mellyre a' világ' történeteinek minden szakalaiban az előttünk ismeretes, mivel emberiség' szeme függött, Syria az. Ezen maroknyi, alig két ezer négy szeg mértföldnyi tartománynak még maroknyibb része lakható, 's anyagi csekélyége a' gúnyhóst Voltairet, kinél a' nevetséghajhászás minden más érdeket előtt, gyakori elménczkedésre készítet. Am de a' nevetséges, akar mit mondjon Shaftesbury, szint olly kevésse próbaköve az igazságnak, mint a' fellengős, mellynek Napoleon-kint legközelebbi szomszéda. Syria is, minden kicsinysége' daczára, ollykor ollykor óriási látványa lőn az emberiségnek 's olly pólczokon űlt, mellyre a' rengeteg China soha sem juthatott.

Nincs miért emlegessük Sesostris' ember-taposó sergeit; békeszerető századunk a' diadal-szekérre csak ama' fogoly király' szemével, gondolatával tekint, és korunk' hőségének a' legbuzgóbb részvétet, mit a' marengoi vagy jeni korszoruk nem tudának megszerezni, Sz. Ilona' színter nyerék meg. A' dramai érdek után, 's a' tömegnél még előtte, az anyagiak, az iparéi ébresztik a' hason szentet. Az idők' homályában burkolva lopózik át Arabia' sivatagain egy karaván, megtelepedik a' Libanus' aljánál a' földközi tenger' partjain 's nem sokára két

város, mint kifogyhatlan két kútforrás, a' kelet' kényelmeit, diszeit nyugotra ömlesztí, 's a' miveltség' egyik nélkülözhetlen feltételével ajándékozta meg a' vadon; Európát, midőn a' gondolatokat látható alakokba öltöztetni tanítá. Bővebb magyarázat nélkül is tudom, hogy az olvasó képzetében Tyrus és Sidon, Agenor és Abibal, az üveg és a' bársony, a' betűk és a' phoeniciusok' világkereskedése tűnik fel.

Mig ezek a' tenger melléken így folynak, egy héduin, mint bujdosó kóborolja át családjával és szolgálival, tevéivel és marháival a' tartomány' belsejét, a' Jordán melléki kövér legelőket. Csillagzata Egyiptomba vezérli 's maradékaik ennek miveltségéből felrakodva (milly szépen festi ezt a' Biblia' egyszerű képes nyelve az egyiptomiak' elorzott edényeivel) sietnek az elemekkel küzdések közt azon földre, mellynek birtokát követelik, mivel ősatyjok egykor annak fűvén legelteté juhait. Itt emelkedék az az épület, mellynek allandóságával csak Dzsizich' gulái versenyezhetnek, mellynek alapja a' homokban vettetett, még is a' „kősziklán épült ház“ túl élni fenyegeti, mellyel Mózes' lángeszze 's a' gondviselés' átláthatlan nézetei a' zsidó népnek hosszab, szívesb életet adának mind azokénál, mellyek a' történet' könyvébe valaha fel voltak jegyezve.

Majd ismét Alexander' syriai táborozása buktatá meg a' világ' második nagy birodalmát 's a' szemünk előtti tartomány egy hatalmas ország' középpontjává válik. Az Antiochusok' fénye nem sokára Róma' szemébe ötlék: Róma pedig ekkor a' világ' vala. Róma, melly úgy szereté az örököség' eszméjét, ennek jelképét írta követé által az utolsó Antiochus körül, mi ennek az enyészet' előjelévé lön. Pompejus és Crassus, Germanicus, Vespasianus és Titus mind Syriára vonják figyelmünket, 's az a' vallás, melly az erkölcsnek és tudománynak, az értelem' és szív' idomulásának nem csak nem el-

lenők, nem csak nem egy kedvű társuk, hanem hatós és boldogító segédök; az a' vallás, melly inkább mint egy valaha, országokat épített és döntött, a' csekély föld' egyik legcsekélyebb zugában, a' bethlehemi pajtában született.

Mint a' gondviseléstől két ízben a' legmagasb' czélokra választott tartomány, mint a' legszentebb ereklyék' hona, az ájtatosok' tiszteletének, bucsujárásának nyolcz századon keresztül a' legforróbb buzgalommal ádázott tárgya vala Syria, 's midőn a' tűzzel de mértékkel hömpölygő folyamnak a' Seldzsukok' fanatismusa gátat kísérté, de a' feltornyozott hullámok a' világot sarkaiból fenyegeték kivetni, Remete Péter' kiáltó szava minden európai kebelben minden hirt megrezzentett, a' legnemesb' indulatoktól a' legaljasb' szenvedélyekig minden érzelmet tette, fegyveres búcsura buzdított 's ismét másfél századig minden szem Syriára vala függesztve, minden lépés feleje intézve.

Mi után Sz. Lajos' testét utolsó szent' czélú de szerencsétlen vállalatából haza víve rokon karok Sz. Denisbe elhelyék; mi után Jeruzsálem' koronája a' fejekről a' czimpaiszra szállott, sorsára lön hagyva Syria 's a' nagy világ' szeméi elől rejtve, de azért nem boldogabbul folyt dolga. Nemzetek'; vallásos felekezetek' és nagyra vágó főnökök' örökös viadalkelye vala, közeli 's nem bántatlan nézője az osman és mongol közti halálos küzdésnek; de mind ezek valamint az osmanok' későbbi foglalásai is a' Libanusnak világtörténeti fontosságot nem adának.

A' jelen történeteket megelőzőleg, Napoleon, kiből a' diadvagy' vakító önzése sem tudá azon sasnézést gyengíteni, mellyel a' jelenbe és jövőbe olly mélyen tudapillantani a' mint csak halandónak engedve van, kísérté magát Syriával, vagy ha inkább tetszik, Syriát magával nevezetessé tenni. Terveit a' Neptunus' frigyesei (ki ne ismerne e' jellem alait az án-

golokra) Acre' sükertelen ostroma' alkalmával füstbe hajták 's azokat felvenni Egyiptom' nagy-
ra vágyó pasájának, ki ama' hős' erőhatóságához arab ravaszágát ragasztá, hagyaték a' Sy-
riát üldöző sors által.

Ez, eszközül 's a' szerencsétlen ország' ostoraúl Ibrahim pasát választá, kihez olvasónkat legott bévezetjük, mihelyt Bájruثنál partra szállunk és Soristanban kevéssé meghonosodunk. Mivel pedig író maga is még ott nem volt, nem leend k. olvasónk' ellenére, ha ismét Lamartinet választjuk Ciceronenknak.

„Bájruث előtt valánk, Syria' partvidékeinek egyik legnépeseb városa előtt, melly régibb Berytus nevét a' rómaiak' hatalma alatt Julia Felix czimmiel cserélte fel. A' „boldog“ mellékszót vidéke' termékenységiért, páratlan éghajlataért, pompás fekvésiért kapá. A' város egy kellemteli halmot fog el, melly halkan lejt a' tenger felé; néhány föld vagy szirtkönyök nyulik bé a' hullámok közé 's rajtuk a' legfestőibb hatású török fellegvárok nyugszanak; a' révet egy könyök, melly a' tengert a' keleti szelektől óvja, keríti, mind ezen könyökök valamint a' szomszéd halmok a' leggazdagabb növényélettel borítvak; minden felé selyemtenyésztő, 's ponkonkiint emelkedő eperfák ültetvék; a' haragos zöld színű, pompás koronájú Szentjános kenyér, fige, platanus, narancs, gránátalma, 's éghajlatunkhoz nem szokott számos más fák és csemeték, különböző lombjaik' öszhangzó falyolával fedik a' tenger' mellékihez közeli partvidékeket; messzebb, a' hegyek' aljasabb részén az olajfa erdők adnak hamu szürke zöldjökkel más színezetet a' tájnak; a' várostól mintegy mértföldnyire a' Libanus hegláncz' magas hegyei kezdenek emelkedni, mély öblöket kerítnek, hol tekintetünk messzi sötétben enyészik el; azokba ömlesztik folyokká vált széles hegyipatakjaikat; ott veszik különböző irányukat: némellyek Tyrus és Sidon; mások Tripoli és

Latakia felé 's egyenetlen bérceik fellegekbe elhúva, vagy a' nap' vissza vert sugáiraiban elhalványodva örökös hóval fedett alpainkhoz hasonlítanak.

A' bájruثi partutczát, mellyet a' hullámuntalan mos és néha tajtékával borít, egy rakás arab szembetünő öltözete 's fegyverei' egész fényében népesíté. Szintolly munkás sürgést leheté ott ezen a' partutczán látni, mint a' mi tengeri nagy városaink' utcáin; néhány európai hajó kötött ki mellettünk a' révben 's a' damasi és bagdádi árakkal rakott kompok szüntelen jöttek mentek a' part és hajók között; a' városi házak rendetlen csoportokban emelkedtek egymás megett, egyiknek fedele ponkul szolgálva a' másiknak; ezen lapos fedelű 's olykor csipkésen párkányzott házak, azon sokszoros hegyes boltozattal czifrázott áblakok, festett farostélyaikkal, mellyek mint a' keleti féltékenység' falyola a' bétékintést áthallanul elzárják; ama' pálmalombok, mellyeknek törzsökei a' kőből látszottnak sarjadzani 's a' fedelek felébe mintegy azért emelkedni, hogy a' háremi fogoly asszonyoknak egy kis zöldséggel kedveskedjenek; mindezek bájolák a' szemet 's jelelék a' keletet; hallók a' partutczán vítázó pusztai arabok' hegyes kiáltását, a' tevéknek siránkozó fanyar nyögését, mellyek midőn terhök' felvételére letérdeltetik fájdalms kiáltásra fakadnak.“

Kisérjük vezetönket a' városban fogadott szállására:

„Minden arab palota áll egy setét folyosóból, melly alacsony ajtóval az utczára nyílik, ez a' folyosó egy márványoyal kövezett belső udvarra viszen, mellyet minden oldalról dívánok vagy is nyílt teremek vesznek körül; nyárban egy sátozt huznak ezen udvar felibe 's itt ül az arab, hogy látogatásait elfogadja; az udvar' közepén egy csorgó vagy szökőkút csörömpöl, ha folyó víz nincs, legalább egy kútnak kell lenni egy zugban. Az udvarról néhány szo-

bába megy át az ember, mellyek hasonlóképt mozáikkal vagy széles márvány táblákkal padozvák, a' falak körös körül övnyi magasságra megint vagy márvány czifrázatokkal faloszlopok, fülkék (niche) kútgárgyák alakjában, vagy bámulatos mesterséggel vésett sárga czedrus fával vannak kirakva; a' szobák vagy divánok' első fele egy lépcsőfokkal alacsonyabb mint a' másik fele, s ezt a' másik felét egy díszesen vésett fakarzat választja az elsőtől; a' rabszolgák és inasok az első részben állanak kezeikben a' kávé, szorbetes findzsát, vagy a' pipát tartva, az urak a' másokban szőnyegeken ülnek és vánkosokra támaszkodnak; a' szoba' hátulján a' fal' czifrázatába elrejtve rendszerint egy kis lépcsőzet van, melly némi magas karba vezet, ezen karból az utcára néhány hegyes boltu, rostélyos apró ablak nyílik, a' szoba felől ismét rostélylyal van elrekesztve, mellynek készítésében az idevaló asztalosok rajz- és munkatudásuk' minden mesterségét kimutatják. A' karok nagyok, keskenyek és csak egy mátráczzal és selyem vánkosokkal borított diván fér beléjük; ide vonulnak éjjelre a' gazdag arabok és törökök, mások csak a' földre vitetnek néhány vánkost és egészen öltözetökben hálának, nem lévén szükségök szép és gazdagon prémezett viselő ruháikon kívül más takaróra.

Illy szoba egy közepszerű házban van 5—6 az első emeletben 's ugyan annyi a' másodikban. Ezen kívül néhány külön, apró, magas szoba, különböző végekre. Az arab cseléd az utcaajtónál, vagy a' folyosóban, vagy az udvaron hál; helyről vagy ágyról számokra nem gondoskodnak, a' köznépek itt nincs más ágya csak a' föld 's egy egyiptomi gyékény, a' derült meleg éghajlat mindenről teszen 's az európai is nem sokára úgy tapasztalja, hogy nincs kedvesebb ágymenyezet mint a' csillagoség' szép boltja, midőn a' könnyed tengeri szellő egy kis hűsége hoz és álomra kiszteti; harmat semmi

vagy kevés, és szemét egy selyem keszkenővel bétakarva minden baj nélkül alhatik az ember.“
Már társalkodnunk is kellene ezen házak lakóival, de tudjuk, hogy a' keleti féltékenység háza', legalább családja' beljébe úgy sem ereszt, különben is e' rövid ismertetés' határán túl hagnánk, ha még több részletekbeis ereszkednénk: azért még csak egy néhány általános pillanatot vessünk Syria' földjére.

Ez egészen parti vidéknek mondathatik, melly a' tenger' partjától csak 20—25 mértföldnyi szélességre terjed 's mellékén mint egy keskeny hasáb nyulik el. Ezen túl a' homok' kietlen uradalma kezdődik Arabiáig 's ide bé, mellynek vésszes terjedésétől Syriát magas fekvése védi. Ezen magasság hegyekké is emelkedik, mellyeknek sorai között a' Libanus, Antilibanus és Kármel ismeretesbek. Legmagasb a' 9530 lábnyi Libanus, mellynek vonalai hol csaknem függősen emelkednek a' tenger felett meredek oldalakra aggatott falukkal vagy nagy kolostorokkal; hol eltávozva a' parttól rengeteg öblöket alakítanak 's köztök és a' hullámok között zöldellő foltokat vagy aranyszín homokpárkányt hagynak. A' Libanus a' bérczvonalak' nagyszerűségét a' részletek' kellemeivel 's színek' különféleségével egyesíti: Európa' alpjai Ázsia' derült ege alá helyezve; jellemében szintúgy mint nevében innepélyes. Teteje, északabb szakadásai vagy örökös vagy nyárközépig béhaladó havat tartanak 's két nagy folyót a' Báhr Kádest és Aázit vagy a' hajdani Orontest táplálják kifogyhatlan nedvökkel. Legnagyobb és legnevezeteseb folyó csakugyan a' Jordán, de ennek mint a' medvévé alakított Calypsonak és Arcsnak tiltva van sebesen hömpölygő vizét a' tenger' hullámaival egyesíteni, hanem pályája' végét egy tó jeleli, mellynek története és neve a' vétek' és a' halál' képzetét, az az mind azt, mi embernek iszonyító, ébresztü bennünk. A' holt tengernek egyébiránt mostani utazó nem adná azt a' ne-

vet; egy rengeteg vitzükör az, mindenkép hasonló egy más tóhoz, mely a nap sugarait ezüstözve veri vissza 's kiégett Vulkanok' craterét tölti meg. Partjai köröskörül homok és posvány, környéke sivatag, de a változatos bérzű hegyek, mellyek árnyékaikat olykor a vízig vetik, a tündöklő ezüst táblával nem hájtalan ellenetet csinálnak. Sósága mellett is, mint minden álló víz, bűszhődésre hajlandó 's ezért a levegő a környékén nem egészséges. Maga a Jordán még átmegy egy tón, u. m. a Tiberiás' vagy Genezareth' taván és kigyózdó egész folyama homokos és köves völgyön, de számos helyeken balzsamos füvek' és fak' oasisaival beszegve lialad végrendeltetése felé.

Átalában a legkiáltóbb ellenetek jellemzik Syriát; fellegekbe rejtő bércek és szemfárasztó síkság; kietlen homok, kopár szirtok és dús növényélet; derült lég és dögvészes gőzök; rabszolgaság 's elnyomattatás a helységekben, beduini féktelenség a sivatagokon; lelketlen zsarnokság az alábbvalók, alacsony mászás a felsőbbek iránt, sehol egymás mellett élesebben ki nem tűnnek mint itt. Mindezeket adatokkal, részletes leírásokkal tanúsítani könyv' és nem illy czélja 's helye által megszorított értekezés' tárgya lehetne. Vessünk egy pillanatot országáni állására. —

(Folytatása közelebről.)

Brassai Sámuel.

Visszaigazítás.

Két ok rettenthetne el ezen polemiai tárgy czikk' irásától: egyik az, hogy a rágalom elleni védelem csaknem egy sikerü a tűznek olajjal oltásával; másik az, hogy új évi köszöntés helyett perlekedéssel ne untassam az e féllel igen is jól lakatott közönséget. De egyik sem elég erős az ellen, hogy ugyan ezen tisztelt közönséggel a legálmokabb ámitás iránt (mivel valaha — mint a likra kerített farkasról regélik — más szemébe port hányni kísértettek) egy kis értesítést ne közöljek. Egy vád az, miről szólok, mely a 101. számú Hírnök' Kis Futárjában dec. 17kén, 1840. jelenék meg, egy olly fogcsikorgató mérgeződés, melly nevetéshez hasonlító grimace-szá válik, és valóban azok előtt, kik környületeinket 's a szóban forgó személyek' jellemét ismerik, magyarázat nélkül is elég nevetséges volna; én azonban komolyan csak hamis voltát bizonyítandom bé. A kérdéses helyet mindenek előtt közölni szükségesnek tartom:

„Olvasta vagy hallotta a tisztelt úr kétségen kívül, hogy egy eddig közönséges és olcsó nyomtató papirosu újság a jövő év' kezdetével siemei velinen tűnik elő, 's látta lihetőleg annak új előfizetési jelentését, melly szerény és minden kérkedéstől messze álló módon hirdeti a külsőjére és belsejére nézve munkába vett, költséget nem kimélő óriási javításokat, reformokat, a minden más újságoknak kútfő gyanánt szolgáló, azért lihetőleg diplomaticai eredetü konstantzinápolyi, smyrnai, bukaresti, jassyi tudósításokat, szóval azon hírlap' egészen új alakba átvasároltatását, (?) továbbá a különböző rangu, címü és érdemü szerkesztő társak' roppant tudományát el nem hallgatja, 's őszintén megvallja, hogy a melléklaphani dolgozásokért megrendelt német, olasz, franczia és angol munkákból a fordítások olyakra bizvák, kik eddigi tapasztalat szerint Kolozsvártt azokra legalkalmasabbak (!?!), mellyben végre, a Mult' és Jelen' tervéből minden dicséretre méltó nemes indulatból elorozott eszmék, gondolatok, mint sajátok úgy közöltetnek, 's az olvasó közönség, mintha nem tudná, hogy azon szerkesztőség históriai toldalékra, újságvilágosító cikelyekre nézve nem egyszer tett ígéreteinek a legpontosabban megfelelt; 's előfizetőit e rész-

ben soha sem szedte rá, most vakító fényű ígérekkel, 's az áruba bocsátott portékák ritka becsének kikiáltásával kecsegtették. A' mi ezeknél sokkal több, földreverő, elesügesztő, az ott hatalmasan és nagy-lármával fellépő tudós ligában, a' savantissimus, 's kolozsvári napló' és reminiscenciák' igen jeles, tan- és szellemdús írója, szóval „a' csinos toll“ kezét fogva. Par nobile fratrum! Ki ne tántorogna, ki ne szédülne, midőn ekkora veszély fenyegeti? Felszólítja azért alólirt ismételve a' gáncsok' tisztelt íróját, 's más érdemes hazafiakat is, méltóztassanak, mindennemű kivált írói gyámolításokat újságától meg nem tagadni, különben féltő, ama' Patagoni nagyságu tudósok és szellemények, azt létre jötte előtt megfojtják, quod Deus avertat! —

Szilágyi Ferencz,
professor.

„Elorozta“!! Elorozni, köznyelven ellopni; e' szóval, még igazságosan is, annál inkább megbizonyítás előtt, valaki ellen élni, illedelmet sértő hiba; hamisan vetni pedig szemére, mi? Nékem tehát literatori pályám' 33dik évében, legelsőben kell magam tolvajság, eszmelopás' vádja ellen védenem. Megkísértem. De egyszersmind előre bocsátom, hogy én, a' ki mind eddig sem szóval sem tettel; sem beszédben sem írásban vetélkedöm' megjelenendő hírlapjának kisebbitésére vagy nétalán gátolására egyetlen egy lépést sem tettem, sőt megjelenendő lapjaira a' közönséget magam figyelmeztettem 's e' kívül hirdetéseit is díj nélkül lapjaimban szétküldöztem, most is csak az utolsó erkölcsi szükségtől kénytetve szólok arról; miről különben örökös hallgatással lettem, sőt dolgozó társaimat is, legalább saját lapjaimban, erre köteleztem volna. Most is igazságot szolgáltatok ellenfelemnek, ki ugyan egyedül maga tette magát azzá, a' közönség iránt viseltető szerfeletti buzgóságának, ki is elannyira ohajtja

ezt oktatni és mulattatni, hogy minden mást, a' ki rajta és segédein kívül ezt tenni akarná, rablóknak, plagiariusoknak hirdet. Az indulat, úgy hiszem szép, de a' czél nem szentel minden eszközt; és az egyedárusság nem a' legelső honfui erény!

A' Mult és Jelen című hírlap és ennek Hon(n) és Külföld nevű mellék lapjából eszmét; az az jelen esetben tervet loptam; mert hiszen mindenünknek még csak hirdetéseink jelentek meg. De mit? hiszen az ellenészrevételek' szerzőjének lapja két részből áll; az egyik 1831 óta háromból; van-e oka a' gazdagabbnak a' szegényebbtől „orozni?“ De nem vagyok én az evangéliumi gazdag, ki a' szegény bányáját vendégei' számára leöltesse, még eddig saját aklomból tractáltam. De azt a' „bányáját“, bajos is volna elfogni, mert, az a' Proteus' tengeri borjuja lehet: elsőben mivel jövendő; másodsor annyira különböző nyelven béget, hogy alig ismerhetni reá. Első jelentésében „a' történetek mindég egy egész esztendővel hamarább kezdődnek,“ másodikban „a' történetek mindég egy vagy két esztendővel hamarább kezdődnek,“ a' harmadikban „közelebbi megfontolás után“ (sapientis est mutare consilium), — „ez(en) egyforma's unalmasa válható tárgy helyett“ (előbb hát unalmas tárgyat ígért előfizetőinek? erről csak nem tette fel, hogy elorzom?) „az utolsó tízednek, — fontosabb, érdekesebb történeteit fogja — előadni.“ A' két első ígéretet nem értem, a' mit nem értek el sem fogadom, 's hirdetésemben nem is ígértem; az utolsó pedig tettel megkezdtem, midőn 1831 történeteit 1832-ben, 1832-ét 1833ban újságom mellett külön ívekben közöltem. — Röviden, a' főlap nálam hirdetésem szerint mindenben a' 9¹/₂ év óta folytatott tervben fog szerkesztetni, 's a' javítások csak a' keleti tudósításokat 's a' külföldi lapokból vetteknak egy kéz által egy egészszé ön-

tését tárgyazzák; van-e erről csak egy szótag is a 'Mult' és Jelen' hirdetésében?

Szemléljük az ellentábor' második szárnyát: A' Hon(n) és Külföld melléklap által közletni fognak „különösen a' napi rendszerben lévő tárgyakat vagy közelebbi évekbeli nevezetesebb történeteket magyarázó, világosító adatok, jegyzések, értekezések, mellyek a' historiából, politicából, statisticából, geographiából lesznek merítve.“

Hogy ezen ígéretet a' tiszt' olvasó jobban megérthesse, példákat hozunk fel a' N. Társalkodó 9 év óta kijött folyamaiból; illyenek: Algir és vidéke. — Politicai három rendszer. — Franciaországi büntető törvények. — Chínai társaságok. — Angol párség. — Egyiptom és Mehemed Ali. — Bavariai kamarák. — Derdanellák. — Parlamentreform. — Mahmud szultán és ministerei. — Európa' helyzete 's jövődjé. — 1812-i spanyol constitutio. — 1821-i portugali constitutio. — Törökország a' mostani (akkori Mahmud) császár' reformja alatt. — Abdel Kader. — Jackson. — Van Buren. — Victoria. — Pártok az Egyesült Statusokban. — Angol, francia (1830ki), norvégiai alkotmányok, 'sat. 'sat. —

Továbbá „tárgyai lesznek még a' Hon(n) és Külföldnek, érdekes és válogatott elbeszélések, tanúságos példák a' hazai és külföldi régibb és újabb historiából, különösen a' magyar nemzet' jeles tettei' emlékezetének — megújítása, — a' hazai historiát világosító érdekes oklevelek.“

Például a' N. Társalkodóban: Historiai visszanezés. — Napoleon és Lafayette. — Napoleon a' bauczeni ütközet alatt. — Egyiptomi táborozás 1799-ben. — Amurat szultán. — Egyiptom 1836-ban. — Sándor császár' végnapjai. — A' vadak Washingtonban 'sat. És hazaiak: Székelyekről (oklevél) közlemények. — Zernyesti harc. — Gyalui harc. — Miczbán' 7 fiai. — Mohá-

csi veszély' okai. — Nagyszöllősi harc, Bethlen Miklós és Kún Ilona; igaz történet 'sat. 'sat.

Ismét: „tudósítások, közlések a' statisticából, föld' és nemzetek' leírásából, a' népek' belső életéből, szokásaiból.“

Illy' czikkek a' N. Társalkodóban: Angliának gazdagsága, szegénysége. — Ceylon. — Otahiti. — Északamerikaiak' szokásai. — Párizs. Philadelphia. — Portugal nemzet' képe. — Marakkói császárság. — Chínai társaságok. — Törvény kiszolgáltatás Északamerikában. — Északi Afrika' ismertetése. — Chamouny völgy. — Monte Cavallo. — Veleceze. — Triest. — Spanyolország földmívelési tekintetben. — Tanítási rendszer Amerikában. — Lissabon. — Muszkaországi utazási kivonat. — Baski tartományok. — Béduinok. — Chínai asszonyok. — Herculanium. — Konstantzinápoly. — Madrid. — Tunisiak' szokásai. — Dublin. — Eskimók. — Szépnem Északamerikában. — Navarra 's a' három baski tartomány. — Rio Janeirói élet. — Chínai szokások. — Honiak: Váczi ferdők. — Erdélyi bányák. — Kérői ferdők. — Utazások Tordavármegyében, Küküllő mellett, Hunyadvármegyében, Csíksban, Gyergyóban, Háromszéken. — Az ismeretes Reminiscenciák. — Statisticai adatok Erdélyről; Erdély' kir. 's m. városainak és néhány falvainak mult (1838) évi vagyonságáról jövedelmeiről és költségeiről; az év. reformatusok' főbb tanító intézeteik' 1838-bani állásáról, 'sat. 'sat.

Vége: „Az újabb időbeli 's kivált korunk' történeteire befolyó nagyobb és jelesebb emberek' életrajzai, élő vagy megholt fejedelmek' ismertetése.“

Ezekre legio a' példa a' N. Társalkodóban: Canning; (irta prof. Szilágyi Ferencz.) — Menesikoff és Dolgorucki; (irta p. Szilágyi Ferencz.) — Lafayette. — Napoleon. — Byron lord. — Cadaval hg. — Maria da Gloria. — Don Miguel. — Martinez de la Rosa. — Palmerston. — Potocky

Ignác. — Lamarque. — Melbourne. — Mina. — Brougham. — Cuvier. — Hussein Dey. — Kisselef. — Mendizabal. — Mortier. — Rodil. — Iriarte. — Zumalacarreguy. — Jussuf Bey. — IV. Vilhelm. — Bernadotte. — Leopold belgák' kir. — Molé. — O'Connell. — Schwarzenberg Károly hg. — Elég!

Mindezek után nem jut-e a' t. olvasónak eszébe ama' két athenaei építész, kik közül egyik hosszadalmason szónoklott azon épületek' alakjáról, melyeket a' nép' meghagyására építendő vala, a' másik pedig egyszerűen azt tévé hozzá: „A' mit ez az ember elbeszél, én megteszem.“ Én még többet mondhatnék: a' mit az az ember ígér: én megtettem. Az athenaei nép ama' második építész' részére állott; a' józan nevetők aligha az enyimen nem lesznek.

De, komolyan szólva, hogy lehet 1840ben hirdettetett oly' tervet és eszmét „elorozni“, a' melyet valaki 1831-ől 1840' végéig tettelesen szüntelen gyakorolt? Támadja meg már ellenfelem a' mennyi magyar hírlap van, mert mindenik Főlapot és Melléklapot ad ki, hogy merészlik? hiszen 1841-en kezdve a' Mult és Jelen' kiadójának van erre szabadoalma! Hirdetése azon urnak ezt mondja: „A' Hon(n) és Külföld' körébe esik — mind az, a' mi a' haza' és külföld' ismertetésére tartozik —“ NB. Kolozsvárratt sept. 20-kán 1840. Az én felszólító jelentésem pedig 1831-ben ezt: „A' N. Társalkodó' tárgya lehet minden, a' mi hasznos és mulattató, a' hazának statistikai ismertetése; historiai nevezetességek, idegen nemzetek' szokásai.“ Superior stabat lupus, longaeque inferior agnus. Mindenki ismeri azt az anecdotát, midőn a' nemes ember és a' „czigány“ a' bíró elébe menendők levén perelni, a' czigány elkéré a' nemes ember' ócska dolmányát,

hogy tisztességesben jelenbessék meg a' törvényben, 's majd perlekedés közben így szóla: „Ne higgyenek annak az urnak, mert oly hamis lelkű, hogy még a' hátamon levő dolmányt is magának mondaná.“ Fiat applicatio. — Én igaz azt mondom, hogy a' Mult és Jelen', 's Hon(n) és Külföld' tervében (az utolsó változtatás szerint) még csak egy betű sincs, melly a' most fennálló magyar hírlapok' szerkezetéből ne volna kölcsönözve; de azt azért nem nevezem „orzásnak.“

A' vád alá tett 1840-iki jelentésem' terve semmi lényegest, mi az addigiakban nem volt volna, magában nem foglal, a' mint világosan ki is van mondva, hogy: „A' N. Társalkodóra nézve, az eddig kitűzött cél ezutánra is megmarad.“ Az eddig kitűzött célnak pedig az 1831-beli hirdetés szerint egyik főpontja: „Az Erdélyi Híradó' Toldalékjában az újságolvasást világosító historiai és statistikai jegyzések fognak közöltetni. Ezeket fogja dolgozni t. professor Szilágyi Ferencz úr.“ Hogy lehet oly' feledékeny az ember?!!

Hogy pedig előfizetőimet rászédtem volna, arról bizonyítsanak a' feljebb idézett cikkek. S ha mindent nem adhattam találni ki, a' mit szándékoztam, azt egy tudós dolgozó társam' visszalépte okozta, kinek lehetlen, hogy vesztett pere ne legyen, már csak azért is, hogy két úton jár, — ancipiti mirandus imagine — 's midőn egyfelől a' vád alá tett és követelt factumot Felsőség elébe támasztotta, mi előtt annak végzése elérkezett volna, engem mint már hibán marasztottat a' közönség elébe idéz és dolgozó társaimmal együtt szokott modorjában feketíteni és gyanusítani igyekszik.

Nyelveléseire nem felelek; a' tudós liga az ellenészrevételek' szerzőjének, ki mint lúdas, mindenütt kísértetet lát, fejében született agyrem; mi pedig földolog, az eszmeorzás' reám fogása' hamisságát úgy vélem Diogenes' lámpavilágával megmútattam; hogy papirosomat javítottam, azt az olvasó legfeljebb megköszöni, valamint én köszönöm irantam eddig mútattott türeelmét.

Méhes Sámuel.

Nyomatott az erdélyi Híradó-intézet' betűivel.